

УДК 336. (075.8)

Олійник А.П.

Хмельницький національний університет

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

У статті досліджено напрями вдосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, автоматизація, аналіз.

Oliyuk A.

MODERN METHODS OF ACCOUNTING PRODUCTION OF STOCKS

In the article investigational directions of perfection of record-keeping of productive supplies

Key words: productive supplies, account, automation, analysis.

Олійник А.П.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ УЧЕТА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАПАСОВ

В статье исследованы направления совершенствования бухгалтерского учета производственных запасов.

Ключевые слова: производственные запасы, учет, автоматизация, анализ.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Економічні відносини проникають у всі сфери господарської діяльності підприємств України. Відбувається інтенсивний перехід діяльності економічних суб'єктів на ринкові відносини. В цих умовах у підприємств виникає необхідність активніше використовувати бухгалтерський облік, контроль та аналіз, щоб контролювати та удосконалювати свою роботу.

Виробничі запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності; при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Що, в свою чергу, вимагає повної, достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, яку може надати бухгалтерський облік, який в даному випадку слід розглядати як елемент господарської інформаційної системи, що генерує та інтерпретує всю базу

інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання обліку виробничих запасів висвітлені у працях відомих вітчизняних учених-економістів. Значну увагу їм приділяли Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Голов С.Ф., Жилкіна Л.В., Гуцайлук З.В., Кужельний М.В., Єфіменко В.І., Кірейцев Г.Г., Лінник В.Г., Рудницький В.С., Ткаченко Н.М., Сопко В.В. [7; 8], Смоленюк П.С. Зокрема, Поплюйко А.М. аналізував облік виробничих запасів на підприємствах машинобудування [4]; Рибалко О.М. та Болдуєва О.В. досліджували вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємствах загалом [5]. Проте питання обліку виробничих запасів на підприємствах залишаються актуальними та потребують нагального вирішення.

Цілі статті. Проаналізувати сучасні методи ведення обліку виробничих запасів на підприємствах.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інтенсивний розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, реформування економічних відносин в Україні висувають нові вимоги до бухгалтерського обліку як до способу контролю за веденням господарської діяльності підприємств. Важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи те, що витрати сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів у більшості підприємств займають 80–90% серед всіх витрат на виробництво нової продукції, то головним завданням є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів раціонального їх використання [4, с. 87].

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів.

Практика показує, що процес обліку використання виробничих запасів все ж таки є трудомісткою ділянкою. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів. Все це зайвий раз підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, пов'язаних з розробкою науково-обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Сьогодні основою наряду з удосконалення організації обліку виробничими запасами є [6, с. 4]:

- узагальнення теоретико-методичних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;
- удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;
- проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів;
- розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами.

Дані методи ґрунтуються на діалектичному методі наукового пізнання, який охоплює загальнонаукові та методичні прийоми дослідження економічних процесів, а також емпіричні прийоми обліку та контролю виробничих запасів. У процесі дослідження можна застосовувати такі методичні прийоми, як аналіз і синтез; абстрагування (для визначення чинників, що впливають на поведінку запасів); документалістики (для встановлення достовірності досліджуваної інформації, удосконалення документообігу); розрахунково-аналітичні прийоми (при побудові таблиць та проведенні розрахунків); узагальнення та реалізація результатів (при формуванні висновків та пропозицій); інформаційних технологій ПЕОМ та інші методичні прийоми.

У наш час існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з одного боку, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншого – з широким впровадженням комп'ютерних технологій [7, с. 321].

Поліпшенню ресурсопостачання сприяє впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів і т.д. Для забезпечення зберігання виробничих запасів, правильного приймання, зберігання й відпущення цінностей важливе значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими і вимірювальними приладами, мірною тарою й іншими пристосуваннями. Необхідно також впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю за дотриманням норм запасів і витрати матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат,

забезпечення належного зберігання.

Важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документо-обігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів.

Розмаїтість форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, істотно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на заводських складах виробничих підрозділів, у групах відділів матеріально-технічного постачання.

Лімітно-забірні картки, як правило, оформляються на підприємствах нерегулярно і надходять у відділи матеріально-технічного постачання і у бухгалтерію у великій кількості й в основному під кінець місяця. Відповідно до правил систематичного споживання ресурсів відпущення матеріалів систематичного споживання у виробництві оформляється лімітно-забірними картками, а у всіх інших випадках матеріальними вимогами.

Подібні надходження облікових документів на обробку й характерну тенденцію збільшення їхньої кількості до кінця місяця значно ускладнюють роботу заводських складів і у групах матеріально-технічного постачання. Виходячи з даних аналізу, обсяг облікових робіт на кінець місяця зростає на 18–20%, що істотно впливає на якість роботи, ця проблема певною мірою може бути вирішена автоматизацією обліку [5, с. 211].

Для автоматизації обліку в Україні найбільше розповсюдження отримала програма 1С:Підприємство а саме її версія 7.7 Це універсальна програма масового призначення для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, що включає підготовку обов'язкової (регламентованою) звітності. Методика бухгалтерського обліку забезпечує одночасну реєстрацію кожного запису господарської операції як по рахунках бухгалтерського обліку, так і по необхідних розрізах аналітичного обліку, кількісного і валютного обліку.

Все ширшого розповсюдження набуває наступна версія програми - восьма. 1С:Бухгалтерія 8.2 забезпечує рішення всіх задач, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо до її повноважень повністю входить облік на підприємстві, включно з випискою первинних документів, обліком продажів і т.д. Крім того, інформацію про окремі види діяльності, торгіві і виробничі операції, можуть вводити співробітники суміжних служб підприємства, що не є бухгалтерами. У останньому випадку за бухгалтерською службою залишається методичне керівництво і контроль за настройками інформаційної бази, що забезпечують автоматичне відзеркалення документів в бухгалтерському і

податковому обліку. Дане прикладне рішення також можна використовувати тільки для ведення бухгалтерського і податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами [2].

1С:Бухгалтерія 8.2 є сукупністю платформи 1С:Підприємство 8 і конфігурації «Бухгалтерія підприємства для України». У 1С:Бухгалтерії 8.2 закладена можливість сумісного використання з прикладними рішеннями «Управління торгівлею» і «Зарплата і Управління Персоналом», також створеними на платформі «1С:Підприємство 8.0».

1С:Бухгалтерія 8.2 містить засоби для перенесення даних з «1С:Бухгалтерії 7.7», а також з конфігурації «Спрощена система оподаткування» системи програм «1С:Підприємство 8.2».

Порівняно з «1С:Бухгалтерією 7.7» «вісімка» має ряд переваг.

- Реалізована можливість ведення обліку декількох організацій в єдиній інформаційній базі. Організації можуть використовувати загальні списки товарів, статей витрат, контрагентів і т.д.

- Поява в «1С:Бухгалтерії 8.2» партійного обліку розширює область застосування типового рішення. Крім способу оцінки матеріально-виробничих запасів за середньою собівартістю, стає можливим застосування і таких способів, як ФІФО і ЛІФО, незалежно для бухгалтерського і податкового обліку і для кожної організації.

- Реалізований опціональний аналітичний облік по місяцях зберігання: кількісний і кількісно-сумовий.

- Реалізована можливість обліку товарів в роздрібній торгівлі за продажними цінами.

- У 1С:Бухгалтерії 8.2 підтримується облік діяльності індивідуальних підприємців, що застосовують спрощену систему оподаткування [2].

- У новій версії 1С:Бухгалтерії 8.2 розширені можливості настройки типових операцій – засоби групового введення часто використовуваних бухгалтерських проводок.

- Сучасний ергономічний інтерфейс 1С:бухгалтерії 8.2 робить доступними сервісні можливості 1С:Підприємства 8 навіть для невеликих організацій.

В програмі 1С:бухгалтерії 8 підтримуються наступні способи оцінки матеріально-виробничих запасів при їх вибутті: за середньою собівартістю; за собівартістю перших за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ФІФО); за собівартістю останніх за часом

придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ЛІФО).

По складах може вестися кількісно-сумовий облік і облік по партіях. Складський облік може бути відключений, якщо в ньому немає необхідності. Автоматизований облік операцій надходження і реалізації товарів і послуг. Для роздрібної торгівлі підтримуються технології роботи як з автоматизованими, так і неавтоматизованими торговими точками. Автоматизований облік комісійної торгівлі як відносно товарів, узятих на комісію, так і переданих для подальшої реалізації.

Враховуючи динаміку розвитку восьмого покоління системи програм 1С:Підприємство та їх можливостей в обліку запасів можна зробити висновок, що під час автоматизації обліку запасів програма 1С:Бухгалтерія 8.2 повинна стати стандартом автоматизації, що забезпечує потреби підприємств різних розмірів.

Висновки. Аналіз існуючого порядку ведення обліку матеріальних ресурсів на підприємстві показав, що необхідно вдосконалювати систему обліку, усувати дублювання інформації в різних документах, уніфікувати форми документів, регламентувати обсяг і строки їхньої передачі на обробку.

Насамперед, повинні бути уніфіковані документи, на основі яких виробничі підрозділи одержують сировину, матеріали, покупні готові вироби із заводських складів (лімітно-забірні картки, забірні картки, вимоги і накладні і т.д.).

Представляється доцільною розробка єдиної форми документа (на відпущення матеріалу), призначеної для машинної обробки. У цей документ варто включити всі об'єкти основного і допоміжного виробництва під відповідними кодами, які б указували напрям використання матеріальних ресурсів – основні вироби, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення, ремонтно-експлуатаційні потреби.

1. Зінь Е.А., Турченко М.О. Планування діяльності підприємства: Підручн. / Е.А.Зінь, М.О.Турченко. – К: ВД «Професіонал», 2009. – 320с.
2. Інформаційні системи і технології в обліку. В. Д. Шквір, А. Г. Загородній. Навч. посібн. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008.
3. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навч. посібн. / В.С.Лень, В.В.Гливенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.
4. Поплюйко А.М. Облік і аналіз використання виробничих запасів (на прикладі підприємств машинобудування Полтавської області): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / А.М.Поплюйко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2008. – 17 с.
5. Рибалко О.М., Болдуєва О.В. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О.М.Рибалко, О.В.Болдуєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – №6. – С. 210–215.
6. Сайко О.В. Облік і контроль виробничих запасів (на прикладі підприємств молоко-

переробної промисловості України). – автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / О.В.Сайко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2009. – 19 с.

7. Сопко В. та ін. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / В. Сопко та ін. – Тернопіль: Астон, 2009. – 496с.
8. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. посібн. / В.В.Сопко. – К., 2010. – 526 с.
9. Чаюн І.Ю., Бондар І.Ю. Управління матеріало-технічним забезпеченням підприємства: Навч. посібн. / І.Ю.Чаюн, І.Ю.Бондар . – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2009. – 111с.